

LUOPIO

Kirj. Jack London.
Suom. M. N.
(Jatkoa)

Johnny työskenteli koneellisesti. Kun joku pikku puola tyhjensi, hän käytti vasenta kättänsä jarruna pysäyttämään suurta puolaa, samalla kertaa siepaten liehuvan langanpäähän etusormella ja peukalolla. Samalla kertaa hän aina kiinnitti oikealla kädellään erään pienen puolan löysän rihmanpäähän. Nämä monipuoliset liikkeet molemmilla käsillään hän suoritti täsmällisesti ja nopeasti. Väliin aina hänen käteensä tekivät salamannopean liikkeen hänen solmissa kutojansolmun ja irrottaessaan erään puolan. Kutojan solmun tekemisessä ei ollut mitään vaikeutta. Kerran hän kerskui voivansa sen tehdä unissaankin. Ja niin hän usein tekikin raataessaan vuosisaadan pituisilta tuntuvia alkoja yhdessä ainoassa yössä solmien loppumattoman määrän kutojansolmuja.

Muutamat pojista laiskottelivat, kuluttaen aikaa sekä koneita, siten, että eivät asettaneet tyhjentyneen pikkupuolan tilalle täysinäistä. Tehtaassa oli tarkastaja, eli työnjohtaja, jonka huolena oli estää tällainen. Kerran hän sai Johnnyn vierustoverin kiinni tuollaisesta tempusta ja löi häntä korvalle.

— Katsohan Johnnyn'a tuossa — miksi et sinä ole niinkuin hän? kysyi johtaja kiukkuisena.

Johnnyn puolat lensivät täydellä vauhdilla, mutta häntä ei lainkaan liikuttanut johtajan epäsuorasti lausuttu ylistys. Oli kerran aika — mutta siitä oli kauan, hyvin kauan aikaa. Hänen tykistyneet kasvonsa olivat aivan ilmeettömät kuullessaan pidettävän häntä itseään loistavana esimerkinä toisille. Hän oli oivallinen työntekijä. Sen hän itsekin tiesi. Hänelle oli sanottu niin useasti. Se oli aivan tavallista, eikä se tuntunut merkittävään hänelle enään-mitään. Oivallisuutta työntekijästä hän oli kehittänyt oivalliseksi koneeksi. Kun hänen työnsä meni väärin, oli hänen kanssaan samoin kuin koneenkin, syy huonoissa aineissa. Naulakoneella olisi hänelle ollut yhtä mahdollista katkoa epätasaisia nauloja kuin tehdä erehdyksiä.

Eikä ihmeikään. Hän ei muistanut olleen lainkaan aikaa, jolloin hän ei olisi ollut läheisessä tekemisessä koneiden kanssa. Koneet olivat melkein kuin veressä hänellä, ainakin hän oli kasvanut niiden äärestä. Tämän saman tehtaassa kutomaosastolla, kaksitoista vuotta sitten, oli eräänä päivänä sattunut pieni hämminki. Johnnyn äiti oli pyörtynyt. Hänet oikaistiin lattialle kirkuvien kutomakoneiden keskelle ja pari vanhempaa naista käisköttiin hänen avuksi kangaskoneiden äärestä. Työnjohtaja oli myöskin apuna. Ja muutaman minuutin kuluttua oli kutomaosastolla yksi sielu onnempi kuin mitä samalla oli sen ovista tullut. Uusi tulokas oli Johnny. Joka syntyi kangaskoneiden räiskyvää ärryntä ja pauke korvissaan, hengittäen jo ensi hengenvetollaan kutomon lämmintä, kosteaa ja nöhdän täyttämää ilmaa. Jo elämänsä ensi päivänä oli hänen täytyntä yskiä, jotta nöhti irtaaisi keuhkoista ja samasta syystä hän oli sitten aina yskinyt siitä päivästä asti.

Johnnyn vieressä työskentelevä poika itki ja niiskutti. Hänen kasvonsa olivat aivan väänntyneet vihas-ta työnjohtajaa kohtaan, joka uhkaavain katsein tarkastelee poikaa ehtäältä, mutta puolat pyörivät täysinäisinä. Poika huuteli kauheita kirouksia edessäänä pyöriviin puoliin, vaan hänen äänensä ei kuulunut kuutta jalkaa etemmäksi, sillä koneiden jyrinä sulki äänen kuin seinän.

Tästä kaikesta ei Johnny piitannut

mitään. Hänellä oli oma tapansa suhtautua asioihin. Sitäpaitsi, samat asiat usein uudistuneina, tulivat yksitolkkoisiksi, ja juuri äskeisenlaisen tapauksen todistajana hän oli ollut monta kertaa. Hänestä tuntui yhtä hyödyttömältä vastustaa työnjohtajaa kuin jotain konetta. Koneet oli tehty toimimaan määrättyllä tavalla ja suorittamaan määrättyjä tehtäviä. Samoin oli laita työnjohtajan.

Kello yksitoista saatiin huoneessa hämynki. Näennäisesti salaisella tavalla levisi hämminki kaikkialle. Johnnyn toisella puolella työskentelevä jalkapuoli poika linkutti kiireesti poikki lattian tyhjäksi seisovan puolasäiliön luokse, johon hän puikahti pilloon kainalokeppineen. Tehtaan ylljohtaja näkyi tulevan, seurassaan eräs nuori mies. Hän oli hienosti puettu — herrasmies — sen määritelmän mukaan miten Johnny luokittelee miehet, sekä lisäksi hän oli tehdastarkastaja.

Mies tarkasteli terävästi jokalista poikaa. Toisinaan hän pysähtyi jonkun luokse tehden kysymyksiä. Puhuessaan hänen täytyi huutaa, minkä suinkin jaksol, jolloin hänen kasvonsa vääristyivät jännityksestä hullunkurisesti. Hänen terävä silmänsä keksi heti tyhjän koneen Johnnyn vieressä ja hän pysähtyi äkkiä. Hän tarttui Johnnyn'a käsivarteen alkoen vetää hänet ulommaksi koneesta, mutta hämmästyksestä huudahtaen päästi käden irti.

— Kokolailla laihat, nauroi ylljohtaja pelonalaisesti.

— Piipunvarret, kuulut tarkastajan vastaus. Katsokaa noita säärä! Pojalla on riisitauti — tosin vasta alu-se. Jos hänestä ei tule kaatuvatautista, tapahtuu se siksi, että hän sitä ennen saa keuhkotaudin.

Johnny kuunteli, vaan ei ymmärtänyt mitään. Sitäpaitsi hän ei ollut innostunut tulevien sairauksiin. Tällä hetkellä häntä uhkasi vakava sairaus tarkastajan muodossa.

— Kuulehan poikani, minä tahdon että sinä puhut totta, sanoi tai oikeammin huusi tarkastaja, kumartuen poikasen korvan lähelle, jotta hän kuulisi paremmin.

— Kuinka vanha sinä olet?

— Neljätoista vuotias, valehteli Johnny. Ja hän valehteli koko keuhkojensa voimalla, niin kovaäänisesti että jännityksestä seurasi kuiva köhä-yskä, joka irrotti sinä aamuna keuhkoihin kerääntyneen nöhdän.

— Näyttää vähintään kudentoista vuottaialta, sanoi työnjohtaja.

— Tai kuudenkymmenen, tiusku-si tarkastaja.

— Tuollaiselta hän on aina näytänyt.

— Kuinka kauan? kysyi tarkastaja terävästi.

— Vuosikausia. Ei hän tule sen vanhemmaksi.

— Tai nuoremaksi, luulen mä. Otaksun, että hän on työskennellyt täällä kaiket nämä vuodet.

— Aina silloin tällöin — mutta ennenkuin tämä uusi laki laadittiin — joudutti ylljohtaja läksämään.

— Onko tuo kone joutilaana? kysyi tarkastaja, osoittaen Johnnyn vieressä olevaa konetta, jossa puolityhjät puolat lensivät kuin vimmatut.

— Sitä se näyttää. Ylljohtaja viittasi työnjohtajan luoksensa ja huusi tämän korvaan jotakin, samalla osoittaen konetta.

— Kone on joutilaana, hän selitti tarkastajalle.

Miehet poistuivat ja Johnny palasi työhönsä mieli keventyneenä ajatuksesta, että vaara oli vältetty. Mutta jalkapuoli-poika ei ollut yhtä onnellinen. Teriväsilmäinen tarkastaja huomasi ja nosti hänet ylös puolasäiliöstä. Hänen huulensa värisivät ja kasvoillaan oli sellainen leima, kuin hänelle olisi tapahtunut suuri ja parantumaton onnettomuus.

Työnjohtaja näytti säikähtyneeltä, ikäänkuin olisi nähnyt pojan ensikerran ja ylljohtajan kasvoista ilme-

ni harmi ja tyytymättömyys.

— Minä tunnen hänet, sanoi tarkastaja. — Hän on kahdentoista-vuotias. Minä olen käkenyt hänet erottaa jo kolmesta tehtaasta tämän vuoden ajalla. Ja tämä on neljäs.

Tarkastaja kääntyi jalkapuoleen päin. — Sinä lupasit minulle kun-niasi kautta, että menet kouluun.

Jalkapuoli poikanen purskahti itkuun. "Anteeksi, Mr. Tarkastaja! Meiltä kuoli kaksi lasta ja me olemme niin köyhiä!"

— Miksi sinä yskit tuolla tavalla? tikkasi tarkastaja pojalta, ikäänkuin syyttäen häntä jostakin rikoksesta.

Ja ikäänkuin kieltäen rikollisuut-tansa, vastasi jalkapuoli: "Ei se ole mitään! Minä sain vähän kylmää viime viikolla, Mr. Tarkastaja, ei se ole mitään."

Jalkapuoli viimein poistui tarkastajan mukana ja heidän jälessään meni myöskin huolestunut ja selittelevät ylljohtaja. Heidän mentyään vallitsi huoneessa jälleen entinen yksitolkkoisuus. Pitkä aamupäivä ja vielä pitempi iltapäivä kului vihdoin loppuun ja tehtaan pilli puhalsi työn lopettamismerkkin. Oli jo pimeä kun Johnny saapui tehtaan portille. Sen jälkeen kun hän kulki portista sisään aamulla, oli aurinko kulkenut taivaan halki ja valanut suloista lämpöään mailmaan ja vihdoin laskenut huoneiden harjojen muodostaman epätasaisen taivaanrannan taakse.

Ullallinen oli päivän perheateria — ainoa ateria, missä Johnny tapasi nuoremmat veljensä ja sisarensa. Johnny oli heihin nähden kuin joku vieras, sillä hän oli niin kovin vanha ja he olivat kiusallisen nuoria. Hän ei voinut kärsiä heidän illal-lista ja kummallista lapsellisuuttansa. Hän ei sitä ymmärtänyt. Hänen oma lapsuusajansa oli liian kaukana menneisyydessä. Hän oli kuin vanha ja kärtynen mies, jota vaivaa nuorten melu ja hilpeys, joka hänen mielestään on sulaa hulluutta. Mielellään ähitellen syödes-sään hän tunsu tyydytystä ajatuksesta, että heidänkin täytyy pian mennä työhön. Kyllä heistä sitten särmät karsituisi ja heistä tulisi vakavia ja arvokkaita, kuten hänkin. Näin Johnnynkin, kuten on ihmisluonteelle ominaista, käytti itseään mittapuuna, jolla mitataan mail-maa.

Aterian ajalla äiti selitti monella eri tavalla ja uudelleen toistaen, kuinka hän teki parhaansa, niin että Johnnynsta tuntui aivan helpottavalta, niukan aterian päätyttyä, nousta ylös pöydästä. Hetken aikaa hän aprikoi mielellään, mennäkö vuoteelle vaike ulos ja niin hän päätti mennä ulos. Ei hän mennyt kauas. Hän istui takaportaille polvet pystyssä, kapeat hartiat eteenpäin kumartuneena, kyynärpäät polvia vasten ja nojasi leukaansa kämmeniinsä.

Hän ei ajatellut mitään. Hän vain lepäsi. Ja mikäli hänen mielensä tuli kysymykseen, oli se aivan nu-kuksissa. Hänen veljensä ja sisarensa tulivat ulos ja muiden lasten kera aikoiivat pitää meluisaa leikkiä. Kadunkulmassa palava sähkövalo valaisi leikkipaikkaa. Johnny oli oikullinen ja kärtynä, sen lapset tiesivät, mutta selkkäluhalu vieti heidät kiusaamaan häntä. Pi-täen toisinaan kädestä kiinni he hyp-pivät hänen edessään heiluen tah-dissa ja huutelivat hänelle kaiken-laista kamalaa ja rumaa slansaksaa. Ensinnä hän ärsi heille kirouksia, sel-laksia, joita hän oli kuullut työn-joh-tajilta. Huomaten tämän turhaksi ja muistaen oman arvokkuutensa, hän vaipui äänettömäksi.

Hänen veljensä Willy, hänestä sen-raava, juuri täyttynyt kymmenennen ikävuotensa, oli joukon johtaja. John-nyn ei tuntenut erikoisen heilä tun-teita häntä kohtaan. Hänellä oli

vakava käsitys siitä, että Willy oli hänelle suuresti velassa ja oli kilt-tämätön sen suhteen. Hänen omasta leikkijastaan kaukaisessa muinais-suudessa oli suurin osa riistetty, pakottamalla hänet huolehtimaan Wil-lystä. Willy oli silloin pikkulapsi ja äiti oli kaiket päivät tehtaassa samoin kuin nytkin. Johnnyn osalle siis lankesi olla veljelleen pikku-isä sekä myöskin äiti.

Willy näytti hyötynneen tuosta hel-litellystä ja peräänantamisesta. Hän oli melko vahva ja tanakka ja yhtä pitkä kuin vanhempi veljensä, vaan lihavampi. Näytti kuin toisen veljen elinaste olisi juossut toisen suoniin. Eloisuuden suhteen oli samoin. Johnny oli nupunut ja uloskulunut ja ilman kimmoisuutta, jotavastoin nuorempi veli näytti aivan pakah-tuvan eloisuudesta.

Lasten pilkkahuuto kävi yhä ää-nekkäämmäksi. Willy nojautui lähemmäksi Johnnyn hyppiessään ja näytteli hänelle kieltäen. Silloin Johnny sieppasi häntä kaulasta vasemmallä kädellään ja alkoi hakata häntä nenille luisevalla nyrkillään. Se oli oikein säällittävä luiseva nyrkki, vaan että se oli kova ja sattui kipeästi, todisti se tuskanhuuto minkä sen iskut aiheuttivat. Toiset lapset parkuivat pelästykses-tä ja Johnnyn sisko Jenny juoksi sisälle huoneeseen.

Johnny tuuppassi Willyn ulommaksi ja potki häntä julmasti säreille. Sitten hän tarttui häneen jälleen ja heitti hänet nenälleen maahan multa-an, eikä hellittänyt hänestä ennenkuin oli hieronut hänen kasvojansa multa-an useamman kerran. Sitten tuli äiti tappelupaikalle suuttuneena ja levottomana.

— Miksi ei Willy anna minun olla rauhassa, kuului Johnnyn vastaus äitinsä nuhteisiin. — Elkö hän näe, että minä olen väsynyt?

— Minä olen yhtä suuri kuin sinä, räivosi Willy äitinsä suojassa, kasvot kyynelten, liian ja veren tah-raamana. — Minä olen nyt jo yhtä suuri ja minä kasvan suuremmaksi. Sitten minä potkin sinua — muista se!

— Sinun pitäisi olla työssä, koska olet niin suuri, ärsi Johnny. Se sinua juuri vaivaakin, sinun pitäisi olla työssä ja sinun äitisi pitäisi laittaa sinut työhön.

— Hän on vielä liian nuori, vältti äiti vastaan. — Hän on vielä pikku poika.

— Nuorempi minä olin kun me-nin työhön.

Johnny alkoi sanoa enempi siitä kohtuuttomuudesta, mitä tunsu itse-ään kohtaan harjoitetun, vaan ei kul-tenkaan sanonut; kääntyi vain pois synkkänä ja meni huoneeseensa vuoteelleen. Hänen huoneensa ovi oli raollaan, jotta sinne pääsisi lämmin-tä keittäistä. Riisutunsa puolipimeässä hän kuuli äitinsä puhuvan erälle naapurin vaimolle, joka oli pistäytynyt vierailulle. Äiti kuului itkevän ja hänen puheensa välistä kuului aina väliin alakuloinen huokaus.

— En ymmärrä mikä Johnnyn vai-va — kuuli Johnny äitinsä sanovan. — Ei hän ole ennen ollut tällainen. Hän on aina ollut mallittainen poika, pikku enkeli.

— Ja hän onkin hyvä poika, kuului äiti kiihuttavan puolustelemaan. Hän on käynyt työssä uskollisesti ja hän joutuiikin työhön liian nuorena. Vaan se ei ollut minun syy-ni. Minä teen parhaani, sen tiedän. Kuului hetken kestävä nyyhkytystä ja Johnny mutisi itseksensä uuneen vaipeudessaan: Kyllä maar minä olen käynyt työssä uskollisesti.

Seuraavana aamuna äiti taas-raastoi Johnnyn väkisin unen hel-masta. Sitten seurasi tavallinen niukka aamiainen, matka tehtaalle pimeässä ja päivän hämärä kajastus talojen harjojen takaa, kun hän kääntyi sisään tehtaan portista.

(Jatk.)